

Licitațiile publice de la începutul lunii noiembrie 1912, unde urmau să fie vândute faimoasele colecții de tablouri de Grigorescu, ale lui Eugeniu Carada și ale poetului Alexandru Vlahuță, anunțate aproape concomitent în presa bucureșteană în cursul lui octombrie, au constituit marile evenimente artistice ale anului. Iubitorilor artei lui Grigorescu li se oferea prilejul de a admira, chiar și pentru puține zile, câteva din capodoperele pictorului, iar entuziaștilor colecționari ai maestrului de la Cîmpina, neașteptatul prilej de a cumpăra noi lucrări. Dintre colecții, era așteptată cu nerăbdare aceea a lui Eugeniu Carada. Colecția lui Alexandru Vlahuță era destul de cunoscută amatorilor de artă, dată fiind accesibilitatea vizitării ei și reproducerea tablourilor sale în ampla monografie a pictorului¹, scrisă de poet și apărută cu doi ani înainte; foarte puțini însă erau cei ce avuseseră prilejul să o admire pe ceaaltă.

Deși nu figura printre colecționarii renumiți ai vremii sale, Eugeniu Carada (1836–1910), unul dintre cei mai influenți și mai cu autoritate politicieni ai partidului liberal, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, care s-a mulțumit, după eșecul răsunător al revoluției de la Ploiești (1870), în fruntea căreia fusese alături de C. A. Rosetti, să ocupe doar postul de director al Băncii Naționale—avea o pasiune notorie pentru arta lui Grigorescu, începând de la primele manifestări expoziționale ale pictorului. El, omul de bancă, distant, rece și neabordabil, nu numai că era nelipsit de la toate vernisajele maestrului, la care venea aproape întotdeauna printre primii ca să achiziționeze cu prioritate o lucrare-două, „după pofta inimii”, dar, îndemna cu căldură pe toți cei din jur, care doreau să-l asculte și să-i urmeze sfatul, să cumpere și să țină cu cinste în casa lor cel puțin o pînă a pictorului. Propagator zelos al creației grigoresciene, Carada a reușit ca însuși Consiliul Băncii Naționale, pe care o conducea, să cumpere mai multe tablouri de Grigorescu cu care să orneze pereții birourilor funcționarilor superiori și ale saloanelor și sălilor de ședințe².

Spre sfîrșitul vieții, devenise posesorul a peste 50 de pinze de Grigorescu, cărora li se alăturau câteva lucrări ale altor artiști, majoritatea achiziționate sporadic din dorința de a încuraja debuturile unor tineri artiști pe care-i considera talentați.

De aceștia și de lucrările lor luăm în parte cunoștință cu ocazia licitației colecției din zilele de 7 și 8 noiembrie 1912, cînd, alături de tablourile lui Nicolae Grigorescu, au fost scoase în vânzare cele ale lui Eugen Voinescu, G. D. Mirea, Ion Andreescu, Alpar, Ion Georgescu, Ștefan Popescu, Ion Marinescu, Constantin Stăncescu ș.a.³

CAMIL RESSU — EUGENIU CARADA
(COL. MUZEULUI DE ARTĂ AL R.S. ROMÂNIA)

Condeiele celor mai autorizați cronicari plastici — Bachelin⁴, Jeanjaquet⁵ — ca și ale celor improvizați, s-au oprit îndelung, cum era și firesc, în articole detaliate, asupra celor 26 picturi de Grigorescu, care constituiau o panoramă a creației marelui pictor, de la strălucitorul său debut din cadrul expoziției Amicilor bellelor arte (1872) și pînă la ultima expoziție, prin lucrări reprezentative fiecărei perioade: 1. *Spre casă*, 2. *Circumă la Posada*, 3. *Pe marginea Senei*, 4. *Car cu boi*, 5. *Săra*, 6. *Car cu boi*, 7. *Florica*, 8. *Toamna*, 9. *Mahalgioaică*, 10. *Bretonă*, 11. *Tîndr italian*, 12. *Cap de copil*, 13. *Rucăreancă*, 14. *Flori*, 15. *La Barbison*, 16. *Colț de pădure* (Fontainebleau), 17. *Vedeta*, 19. *Țigăncă*, 19. *Vînat*, 20. *Moș Nicolae*, 21. *Bătălia de la Smîrdan*, 22. *Bîlcu*, 23. *Pe marginea mării*, 24. *Pisaj*, 25. *Apus de soare* și 26. *Copii italieni*.

Ca mai valoroase printre cele mai valoroase, cronicarii, aproape în unanimitate, citau, pentru anii debutului petrecuți de Grigorescu în Franța, tablourile *Pe marginea Senei*, *Bretonă*, *La Barbison*, *Colț de pădure* (Fontainebleau); dintre cele care evocau războiul de independență, compozițiile

¹ L. Bachelin, *La collection Carada*, în „L'indépendance roumaine”, 5/18 noiembrie 1910.

² Jeanjaquet, *La collection Carada*, în „La Roumanie”, 6/19 noiembrie 1910; Jeanjaquet, *Les Grigorescu de la collection Vlahuță et de la collection Carada*, în „La Roumanie”, 12/15 noiembrie 1910.

³ Al. Vlahuță, *Pictorul N.I. Grigorescu*, Buc., 1910.

⁴ Mai tîrziu aceste achiziții au constituit nucleul și fondul de aur al muzeului de artă al acestei instituții.

⁵ *Exposiția de tablouri. Colecțiunile Eug. Carada. Saloanel „Arta”, str. Lascăr Catargiu, 7, București.* (Catalog).

N. GRIGORESCU — BĂTRÎNĂ LUCRÎND

N. GRIGORESCU — DE LA MUNTÉ

N. GRIGORESCU — BORDEI ȚIGĂNEȘC

N. GRIGORESCU, CIOBĂNAȘ ITALIAN→

N. GRIGORESCU — *PORTRET*

*Bătălia de la Smîrdan și, îndeosebi, Vedeta*⁶; iar dintre cele realizate între 1880—1900 *Circumă la Posada, Car cu boi, Rucărreanca, Spre casă* ș. a.

Din păcate, atât titlurile prea generale ale catalogului licitației, cât și referirile prea poetice și imprecise ale cronicarilor plastici asupra tablourilor nu ne-au dat posibilitatea să stabilim în ce colecții se află actualmente. Putem afirma cu certitudine că — dintre ele — tabloul nr. 22 (*Bileciu*) se află la Muzeul de artă din Craiova, cele de la nr. 16 și 23 sînt la Muzeul Dona cu titlurile *Sub mesteceni* și *Pescăriță la Granville*, iar cel de la nr. 3, în posesia Muzeului de artă din Cluj sub denumirea *Pe malul Senei*, toate patru prezentate în expoziția retrospectivă a pictorului, din 1957⁷.

De altfel, nici reproducerea unui număr de 17 lucrări din colecție în citata monografie „Grigorescu” și nici fotografiile interioarelor casei în care a locuit nu ne-au putut da indicii asupra altor identificări în colecțiile actuale.

Artistul care urma, ca preferință, după maestrul Grigorescu — cea mai mare și mai consecventă pasiune a colecționarului Carada ținînd seamă de numărul lucrărilor licitate — era Eugen Voinescu, fiul unui fost consul al Greciei la Iași, el însuși

⁶ N., *Un colț din viața lui Carada*, în „Secolul”, 10 noiembrie 1910.

⁷ Remus Niculescu, *Catalog, Expoziția retrospectivă N. Grigorescu*, Buc., 1957.

▼ N. GRIGORESCU — *PESCĂRIȚĂ LA GRANVILLE*
(col. ELENA ȘI DR. I.M. DONA)

consul al României la Odesa, renumit în vremea sa pentru marinele lui, realizate sub influența renumitului pictor de marine Aivazovski, al cărui elev a fost cîva timp. Dintre lucrările sale erau citate: 27. *Constanța*, 28. *Calm*, 29. *Furtună*, 30. *Marină*, 31. *Fetiță*, 32. *Veneția*, 33. *Amurg*, 34. *În largul mării*, 35. *Efect de lună*, 36. *Pescari*, 37. *Veneția (acuarelă)*, 38. *Veneția (acuarelă)* și 39. *Marină*.

De o oarecare trecere se bucura pe lângă Carada, apreciind tot după cantitatea de lucrări lăitate, pictura lui Alpar (Alexandru Paraschivescu), fără îndoială pentru pecetea grigoresciană purtată de opera sa. Șase tablouri vîndînd această puternică influență erau expuse spre vînzare: 45. *Fruite*, 46. *Flori*, 47. *Pe marginea lacului*, 48. *Fetița torcînd*, 49. *Toamnă*, 50. *Peisaj*.

Dintre lucrările celorlalți pictori din colecție erau vîndute prin licitație trei lucrări (*Cap de copil*, *Studiu de portret și Turc*) de G. D. Mirea, una (*Tîndră fată*) de Ion Andreescu, la un preț foarte scăzut în comparație cu opera celorlalți artiști, două (*Peisaj* și *Pe coasta bretonă*) de Șt. Popescu, două peisaje de E. Ista, două naturi statice (*Flori* și *Lagume*) de C. I. Stănescu, un peisaj (*Iarna*) de Marinescu, desigur Ion Marinescu-Vilsan și *Portretul doamnei D.* de Th. Aman.

Situații aparte ale intrării în colecție se datorau fie întâmplării, ca în cazul compoziției *La baie* de pictorul francez Montchablon, fie sentimental, cum s-a petrecut cu intrarea celor patru acuarele de Ion Georgescu, deoarece Eugeniu Carada cîndva, în tinerețea lui, nu se dedicase numai gazetăriei, muzicii și poeziei, ci și sculpturii, preocupare prezentă în camera lui de lucru prin existența celor cîteva basorelieuri lucrate de el ce se aflau „afîlnate pe un fond vișiniu plujat”⁸.

Licitația, viu disputată, a împrăștiat numai în două zile o colecție unitară privind evoluția artei lui Grigorescu, spre regretul multor iubitori ai frumosului, care speraseră că dacă statul nu și-o va adjudeca în întregime se va opri măcar la achiziționarea cîtorva tablouri mai semnificative.

⁸ Mihail Gr. Romașanu, *Eugeniu Carada, 1838 — 1910*, Buc., 1902, p. 347.

I. ANDREESCU — TÎNĂRĂ FATĂ (FETIȚA PESCARULUI)

Efemera expunere publică a colecției destăinuia din partea lui Eugeniu Carada o nobilă pasiune de admirator care, spre deosebire de colecționarii cunoscuți ai vremii, ce aspirau să adune tablouri pentru a alcătui o panoramă selectivă a picturii românești din vremea lor, s-a oprit la achiziționarea masivă a operei unui singur artist, îndrăgii stabil și permanent.

Atunci, ca și acum, Eugeniu Carada prin admirația fără margini pentru opera lui Grigorescu cit și prin zelul său propagator al artei marelui maestru, a fost și rămîne un exemplu de colecționare devotat, așa cum și-l dorește fiecare artist

▼ N. GRIGORESCU — BÎLCI LA RUCĂR (col. MUZEULUI DE ARTĂ DIN CRAIOVA)

